

Smohay András

Misztérium a főtéren

Az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus köszöntése

Székesfehérvár, Városház tér,
2021. V. 22. – VI. 18.

*Imádlak áhitattal, Isten: rejtelem,
aki e jelekben titkon vagy jelen.
Néked egész szívem átadja magát,
mert Téged szemlélve elveszti magát.*

Aquinói Szent Tamás éneke Krisztus testéről,
fordította Babits Mihály

Jézus Krisztus megtestesülése, kereszthalála és feltámadása, az általa alapított egyház és annak liturgiája, a szentségek, különösen az Oltáriszentség az emberi értelmet meghaladó, szemmel nem látható, szóval pontosan ki nem fejezhető hittitok, misztérium. Ezen misztériumok felcsillantására az egyház mindig bizalommal fordult a művészek felé. A szent művészet elsődlegesen a liturgikus terekre koncentrál, de a vallásos vagy vallásos ihletettségű művészet is kitüntetett helyet kap az egyház életében. Erre a gazdag hagyományra újra és újra rácsodálkozhatunk, ha vallásos témájú műalkotásokat szemlélünk, akkor is, ha maga az alkotás nem követi a keresztény ikonográfia hagyományait.

A II. vatikáni zsinat liturgiáról szóló, 1964-ben közzétett, Sacrosanctum Concilium kezdetű konstitúciójában a képzőművészetről és különösen a szent művészetről ezt olvashatjuk: „Teljes joggal számítják a legnagyobb emberi teljesítmények közé a képzőművészeteket, különösen pedig a vallásos művészetet s azon belül is mint ennek csúcsát, a szakrális művészetet. A vallásos és szakrális művészet Isten végtelen szépségére figyel, azt akarja lehetőségei szerint emberi alkotásban kifejezni.

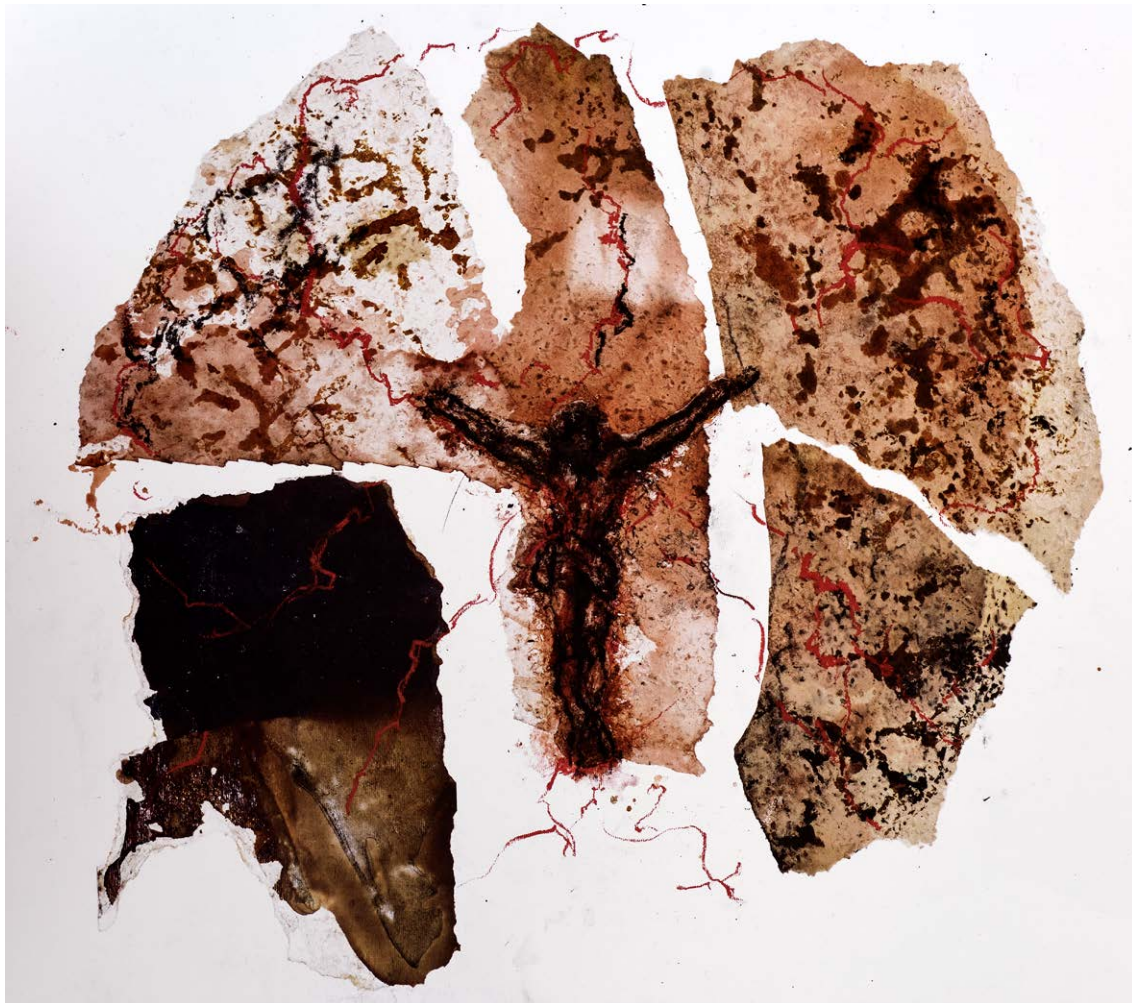
Annál jobban szolgálja tehát Istent, az ő dicséretét és dicsőségét, minél tudatosabban törekszik arra, hogy alkotásaival a lehető legjobban vezesse Isten felé az emberek lelkét.” (SC 123) A római misekönyv általános rendelkezéseiben pedig ez szerepel: „Az Egyház mindenkor igényli a művészetek nemes támogatását, és befogadja minden nép és földrész művészi kifejezési eszközeit.” (ÁR 109)

2021. március 22-től Székesfehérvár főterét Alapfy László, Árendás József, Bakos István, Baksai József, Barabás Márton, Bartha Zsolt, Benkő Imre, Csáji Attila, Filep Sándor, Gaál József, Haris László, Hauser Lilián Beáta, Kárpáti Tamás, Kókay Krisztina, M. Novák András, Móser Zoltán, Nagy János, Olescher Tamás, Pataki Tibor, Prutkay Péter, Stefanovits Péter, Szemadám György, Szócs Miklós Tui, Szőnyi István, Verebes György, Verebes Sándor László és Vinczeff László műalkotásainak reprodukciói díszítik. A Szent Imre-templom déli falán elhelyezett, Fadrusz János készítette korpusz előtt felállított, igényes kivitelű paravánokon látható a felsorolt 27 művész 42 műalkotásának reprodukciója.

Eugenio Pacelli bíboros, államtitkár a XXXIV. Eucharisztikus Kongresszus pápai legátusa, a későbbi XII. Pius pápa 1938. május 23-án 8 óra 45 perckor érkezett Székesfehérvárra, ahol Shvoy Lajos megyéspüspök és Teleki Pál kultuszminiszter köszöntötte latin nyelven. A legátus a kongresszust követően, május 31-én a hazafelé vezető úton is megállt Székesfehérváron. A kongresszus központja Budapest volt 1938-ban, és idén is a fővárosban rendezik meg az események javát. Azonban a székesfehérvári legátusi látogatás okán a vidéki programok közé

Részlet a kiállításból
Fotó: Berényi Zsuzsa
↓

M. NOVÁK András:
Lét és tudat, 2021,
papír, kollázs, 60×40 cm
Fotó: Berényi Zsuzsa
→

bekerülhetett az egykori koronázóváros 2021-ben. Az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus hivatalos székesfehérvári programja a Magyar Művészeti Akadémia szabadtéri kiállítása lett a Városház téren. Kultúr-történeti érdekesség, hogy a szabadtéri kiállítástól néhány méterre, a Városházán Ábrahám-Novák Vilmos halála miatt 1941-ben befejezetlenül maradt falképen, az 1938-as Szent István év szereplőit felvonultató tablón megjelenik Eugenio Pacelli bíboros portréja is, akinek székesfehérvári látogatása adta az apropót a szabadtéri kiállítás bemutatásához.

A kiállítás kurátorai, Prutkay Péter és Stefanovits Péter 2019. év elején *Eucharisztia - Mise - Titok - Átlénygülés - Misztérium* címmel pályázatot hirdettek a Magyar Művészeti Akadémia Képzőművészeti Tagozatának tagjai részére, hogy a Budapesten megrendezésre kerülő, 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus alkalmából nyíló kiállításhoz alkotásokkal járuljanak hozzá. Az akkori tervek szerint a kongresszust 2020 szeptemberében rendezték volna, azonban a világjárvány miatt egy évvel későbbre halasztották az eseményt, mely 2021. szeptember 5. és 12. között valósul meg Budapesten. Ezzel együtt a kiállítást is egy évvel később tudták elkészíteni. A kongresszus és a kiállított művek egy év alatt semmit sem veszítettek üzenetükből, sőt talán újabb jelentésrétegekkel gazdagodtak, mivel a nyilvános szentmisék megtartásának tilalma - ami még háborús körülmények között sem vált általánossá - az Oltáriszentségben jelen lévő Krisztussal való találkozások megszokását törte össze röpke idő alatt, rávilágítva a szentáldozás ajándék voltára.

„Kell, hogy megtanuljunk a láthatatlant észrevenni, a hallhatatlant felfogni” - hangsúlyozza a kiállításhoz írt előszavában Spányi Antal székesfehérvári megyéspüspök. Az Oltáriszentség misztériumát a kiállításon szereplő

művészek saját önálló képi világukban idézik meg. A változatos technikával előállított alkotások - plasztika, grafika, olajfestmény, textília, dobozkép, kollázs, fotó, digitális médium látható a tablón - közös jellemzője a harmóniára törekvés, a kiegyensúlyozottság és a törekenység vállalása. Ez bizonyosan a szentséggel való találkozás okán alakult így. A feladatot vállaló művészek Mózeshez hasonlóan megtapasztalták, hogy az Isten közelsége sajátos, ünnepi gesztusokat kíván: „Vedd le sarudat a lábadról, mert a hely, ahol állsz, szent föld.” (Kiv 3,5)

A műveken leggyakrabban feltűnő motívum a kereszt, mely Krisztus megváltó életáldozatára utal. Több alkotáson feltűnik a szentostya és a Jézus vérért tartalmazó kehely. A művészek előszeretettel használták a sorolás, többszörözés eszközét. Érdekesség, hogy a hagyományos ószövetségi tipológiai párhuzam, vagyis Ábrahám áldozata mellett az egyháztörténetből Szent Erzsébet rózsacsodája is az Eucharisziára utalva jelenik meg. Asszociációk, emlékek, benyomások, kétségek és bizonyosságok, bánat, öröm, hagyomány és újítás egyszerre jelenik meg a Székesfehérvár főterén látható tablón. Az alkotások szemlélése egy-egy apró villanással, de hiányérzet nélkül visz közelebb a misztériumhoz.

*Jézus, kit titokba fedve látlak itt,
mikor lesz, hogy szomjas vágyam jóllakik,
hogy majd fátyol nélkül nézve arcodat
leljem szent fényedben boldogságomat?*

Aquinói Szent Tamás éneke Krisztus testéről,
fordította Babits Mihály

A kiállítás a tervek szerint július végétől szeptember közepéig Esztergomban látható majd.